



Het Friese veenweidegebied kampt met ernstige bodemdaling, een proces dat door vernatting kan worden vertraagd.

Historicus Mark Raat: ‘Nieuw draagvlak moet bottom-up ontstaan’

Lessen trekken uit verleden in besluitvorming Veenweidegebied

Historicus Mark Raat plaatst de huidige landschapspolitiek in het Friese veenweidegebied binnen een historisch kader. Dat deed hij tijdens een bijeenkomst van de Fryske Akademy, georganiseerd door de werkgroep Landbouwkundig Werkverband.

met bodemdaling omgaat. Vervolgens moet dit door de Friese overheden worden geaccommodeerd.”

Transformaties

In zijn historische beschouwing laat de wetenschapper zien dat het Friese veenweidegebied vaker transformaties heeft ondergaan. „Ook in het verleden is dit landschap meermaals aangepast. En ook dat ging vaak met discussie gepaard. Daaruit kunnen we lering trekken.” Zo werd in het veenweidegebied vanaf ongeveer 900 na Christus hoogveen ontgonnen. In de periode 1620 tot 1650 waren er langs de rand van het veengebied plaatselijk droogmakerijen. Vanaf circa 1750 begon men turf uit laagveen te winnen. „Dit was landvernietiging, want er bleef een veenplas over. Maar turf bracht tien keer zoveel op als hooiland. In Holland legden ze een dijk om veenplas- sen heen en maakten ze er polders van. Daar was de ondergrond van klei, hier ging het om zand.” „Het Friese areaal aan bedijkte pol- ders in de 17e eeuw was maar 5 pro- cent van het Hollandse polderareaal. In dezelfde periode waarin in Holland veertig polders ontstonden, werden er in Friesland zes gerealiseerd.” Daarbij speelden machtsverhoudin-

Mark Raat promoveert eind dit jaar op de ontwikkeling van de politieke besluitvormings- processen in het Friese veen- weidegebied door de eeuwen heen. Hij is verbonden aan de Fryske Akademy, het we- tenschappelijk onderzoeks- instituut voor de Friese casus, en de Rijksuniversiteit Groningen. De pro- movendus hield zijn voordracht in het Fries Landbouwmuseum in Leeuwar- den. Daarna ging landbouwvertegen- woordiger Geart Benedictus van het Bestjoerlik Oerlis Feangreide (Be- stuurlijk Overleg Veenweidegebied) in reactie op Raat nader in op het huidige besluitvormingsproces in het Friese veenweidegebied. Vervolgens was er ruimte voor vragen en discus- sie, onder leiding van Truus Steen- brugge van het Werkverband.

Onomkeerbaar proces

Bodemdaling door inklinking van het veenpakket is een onomkeerbaar proces, dat al eeuwen aan de gang is.

Door het waterpeil omlaag te bren- gen, blijft het mogelijk om het land te bewerken. Maar daardoor oxi- deert het veen: het veenpakket wordt in hoog tempo dunner. „Als we het waterpeil zo laag houden als we nu doen, is er op sommige plekken rond 2100 geen veen meer over”, zegt Raat. De voortschrijdende bodemdaling is niet alleen een probleem voor de landbouw, maar heeft ook negatieve gevolgen voor woningen, infrastruc- tuur en riolering. „Het verhogen van het waterpeil is de oplossing om dit te keren. We kunnen de bodemdaling niet stoppen, maar door vernatting het proces wel afremmen.”

Weinig draagvlak

Een bijkomend probleem van ver- schroeiend veen is dat er hoge con- centraties fosfaat en CO₂ vrijkomen. De algehele problematiek was voor de provincie Friesland de reden om, samen met het Wetterskip en de ge- meenten, het Friese Veenweidepro- gramma 2021-2030 te ontwikkelen.

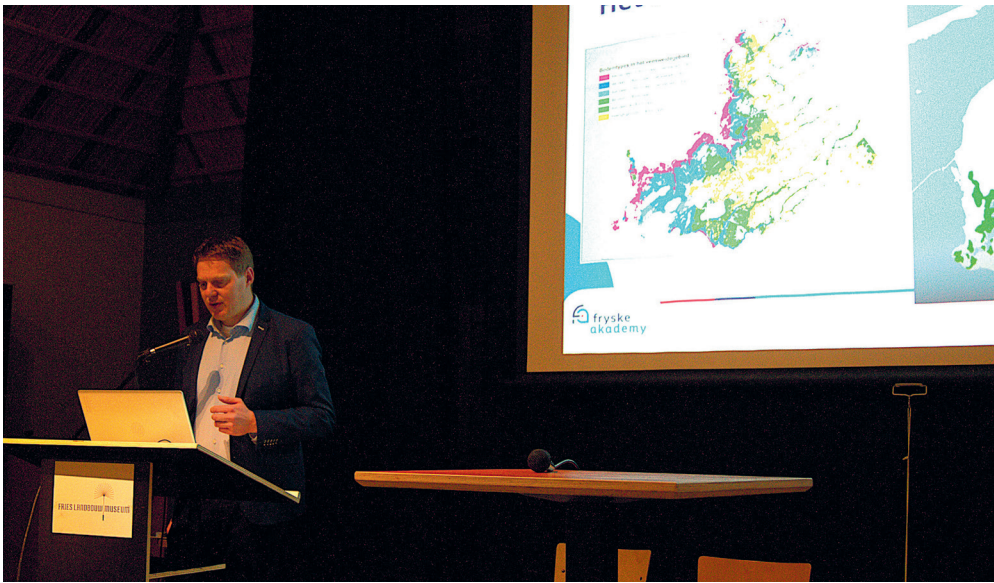
Dit programma biedt boeren vergoe- dingen voor vernatting en zoekt naar duurzame landbouwmodellen. „Maar volgens milieuorganisaties is het Veenweideprogramma nog steeds te ‘lief’ voor de landbouw”, zegt Raat. „We zien dat het programma zowel bij boeren als de natuurorganisaties weinig draagvlak heeft. Volgens mij

„**Het bestuurlijk proces in het veenweidegebied moet worden omgedraaid**

omdat de volgorde in het besluitvor- mingsproces anders is gelopen dan van oudsher in Friesland het geval is. Om uit de impasse te komen, zou het bestuurlijk proces moeten worden omgedraaid. Begin bij de uitvoerders en laat de Friezen gezamenlijk een nieuw algemeen belang definiëren in het antwoord op de vraag hoe je



Landbouwvertegenwoordiger Geart Benedictus: „Wy wolle buorkjen bliuwe blinder!”



Historicus Mark Raat onderzoekt politieke besluitvorming in het Friese Veenweidegebied.

gen een rol. „In de Friese staten was het platteland oppermachtig vergeleken met de elf steden. In Holland was dat andersom. Friese landeigenaren in de 17e eeuw stonden voor hun recht op zelfbeschikking. Bedijking werd wel van bovenaf gestimuleerd, maar er was vrijwel geen coördinatie over afwatering van polders.”

Grote wateroverlast

Omdat de Friese boezem tot 1920 niet bemalen werd, had het Lage Midden in de winter altijd te maken met wateroverlast. Neerslag moest op natuurlijke wijze afvloeien naar zee. „De sluizen bij de Zuiderzee moesten dicht bij zuidwestenwind. In dat geval steeg het waterpeil en was het ieder voor zich.” Ook zoute kwel en zoet grondwater vanaf het Drents Plateau gaven overlast. In het laatste kwart van de 18e eeuw ontstond wat meer overheidsinterventie. De Rijksoverheid creëerde met enkele besluiten voorwaarden om de regie over het land te nemen. „Maar in de cultuur van het Friese gewest zit de hang naar vrijheid. Er was veel tegenwerking.” Vanaf de 19e eeuw werd bedijking iets grootschaliger aangebracht. Tussen 1825 en 1935 werd circa 100.000 hectare boezemland bedijkt. „Nog altijd vooral op initiatief van landeigenaren”, aldus Raat. „De rol van de overheid bleef beperkt, mede omdat het om zeer kostbare projecten ging, waarvoor investeerders nodig waren. Waterschappen zijn in Friesland een relatief nieuw instituut, bijna allemaal door boeren opgericht.” Met de ingebruikname van het Woudagemaal bij Lemmer in 1920 kwam de polderambitie eindelijk, letterlijk en figuurlijk, op stoom. De regie lag niet langer bij de landeigenaren, maar bij de overheid. „Door het stoomgemaal werd het voor het eerst

Blijven boeren

„Er moet echt wat gebeuren in het veenweidegebied. Maar boeren stellen terecht: ‘Wij willen blijven boeren!’”, zegt Geart Benedictus. „Het is hún grond en het is hún bestaan. Het is de overheid die met het beleid boeren schade toebrengt. Daarom moet schade vooraf geregeld worden. Als er extensiever geboerd moet worden door vernatting, is er niet alleen geld, maar ook grond nodig.”

mogelijk om het hele veenweidegebied jaarrond droog te malen. In het ontwaterde land zakte de bodem vervolgens veel sneller dan in de eeuwen daarvoor.”

Breuk met verleden

De ruilverkaveling tussen 1950 en 1970 is een recente grote transformatie in het Friese veenweidegebied. Raat: „Historisch gezien is de politieke keuze voor vernatting, die is vastgelegd in het Veenweideprogramma, een breuk met het verleden. Ook de verzakelijking en versnippering van het landschap de afgelopen vijftig jaar, met meer diverse belangen, zijn nieuwe ontwikkelingen. Daardoor is het besluitvormingsproces veranderd. Maar voor een werkende aanpak van de bodemdaling moet er nieuw politiek draagvlak worden gecreëerd. Er is een gezamenlijke consensus nodig. Dat lukt alleen bottom-up.”

Tekst: Ina Kooistra-Vogel
Beeld: Ina Kooistra-Vogel, Ellen Meinen



Wilt u reageren?
redactie@agrio.nl
of tel. 0314 - 62 64 38

Eerste werkbezoek minister bij melkveebedrijf in Markelo

Markelo - Kersverse landbouwminister Jaimi van Essen (D66) bracht dinsdag 25 februari – een dag na zijn beëdiging – zijn eerste werkbezoek aan een gangbaar melkveebedrijf in Markelo. Gastheer Gezino Engberts hoefde niet lang na te denken om de provinciegenoot te ontvangen. „We willen hem graag meenemen in de dingen die wij hier doen. Hij moet de kans krijgen om zijn werk te gaan doen.”

Tijdens het werkbezoek liet familie Engberts zien wat het aan stikstof en methaanreductie doet binnen het Netwerk Praktijkbedrijven, en waar de uitdagingen liggen. Daarnaast kreeg de nieuwe bewindspersoon uitleg over agrarisch natuurbeheer van Staatsbosbeheer. Voor melkveehouder Gezino Engberts was het een bijzondere ervaring. „Vorige week kwam de vraag of de minister hier langs mocht komen, en dan ga je er eerst over nadenken. We hebben vrij snel ‘ja’ gezegd. We vinden dat hij hier welkom is, omdat we hem graag mee willen nemen in de dingen die wij hier doen.” De Overijsselse melkveehouder was positief over de houding van de minister. „Hij was heel geïnteresseerd. Ik vind hem ook heel toegankelijk. We hopen dat hij dingen meeneemt die wij hem hebben aangedragen en dat hij er wat mee kan.” Minister Van Essen blikt positief terug op het werkbezoek. „De energie die deze familie uitstraalt vind ik heel mooi. Gezino heeft laten zien dat hij fanatiek boer is en ook met natuurbeheer van alles doet. Hij heeft uitgelegd dat dat ook een verdienmodel is. Ook is hij heel druk met allerlei metingen. Dat laat ook het ondernemerschap zien van de Nederlandse landbouwsector.”

Op de vraag wat de minister belangrijker vindt, draagvlak in de sector en niet direct een meerderheid in de Tweede Kamer of een meerderheid in de Tweede Kamer en weinig of geen draagvlak voor zijn beleid in de sector, geeft hij een duidelijk antwoord: „Volgens mij is het heel belangrijk dat je duidelijkheid biedt. Ik hoorde meerdere mensen zeggen dat ik eerlijk en duidelijk moet zijn en keuzes moet maken. Als we geen keuzes maken, is er geen toekomst. Er zijn hier op dit erf ook meer plannen dan men nu doet. Ze kunnen daar alleen mee verder als we in Den Haag keuzes maken. Ik moet op alle borden schakelen. Ik moet hand in hand met de sector proberen te gaan, maar ook hand in hand met de Tweede en Eerste Kamer om dat perspectief ook levend te houden.” Met die keuzes gaan niet iedereen blij zijn, benadrukt Van Essen. „Voor de zomer moeten we als kabinet met duidelijke wetgeving komen. Dat zullen keuzes zijn die veel mensen toejuichen, maar dat zullen ook keuzes zijn dat het betekent dat het ene bedrijf zich door kan ontwikkelen, het andere bedrijf aan verplaatsing moet denken en weer een ander bedrijf gaat overwegen om te stoppen. Dat is niet niks. Ik heb het zelf ook gezien in de gemeente Losser, waar ik wethouder was. Als iemand al jaren ergens boert en opeens ergens anders heen moet, dan betekent dat niet alleen bedrijfseconomisch wat, maar dat doet ook sociaal wat. Je woont in een dorp, je doet daar mee en moet wat anders doen. Maar dat is dan wel het gevolg van die stip op de horizon die we willen zetten, zodat ondernemers ook kunnen ondernemen.” Scan de QR-code om een video van het werkbezoek te bekijken.



Schapenhouder vangt bot met eis ruimhartiger wolvenschade

Beilen - De provincie Drenthe hoeft een schapenhouder uit Beilen niet meer schadegeld uit te keren na een reeks wolvenaantallen in 2021 en 2022, zo heeft de hoogste bestuursrechter van dit land in een einduitspraak bepaald. Volgens de Raad van State heeft de provincie de schapenhouder, na enig heen en weer gepraat, met ruim 10.000 euro voldoende gecompenseerd voor de wolvenaantallen. Door aantallen van wolven hebben een tiental schapen het loodje gelegd. Daarnaast heeft de dierenarts een aantal zwaargewonde schapen geëuthanaseerd.

De schapenhouder stapte naar de rechter, omdat hij meent dat Drenthe en schadeafhandelaar BIJ12 veel te weinig rekening hebben gehouden met het feit dat de gedode schapen van het zeldzame en duurdere Shropshire-ras zijn. Het gaat om een Engels schapenras, waarvan de schapen herkenbaar zijn door de zwarte kop en witte wolvlucht. De Raad van State is het niet eens met de 64-jarige Beilense schapenhouder die wijst op een taxatieadvies van de Vereniging van Speciale Schapenrassen (VSS) dat de provincie heeft overgenomen. Verder wijst de Raad de claims voor vervolgschade en bijkomende schades af.



Oproep: wat speelt er in uw omgeving?

De komende jaren gaat er veel veranderen in de landbouw. Denk aan veranderende regelgeving, oprukkende infrastructuur, meer woningbouw en natuur, beschermende maatregelen voor natuur en bodem. Al deze veranderingen raken het boerenbedrijf. Spelen er zaken in uw

omgeving die de ontwikkeling van uw bedrijfsvoering gaan raken? De redactie van Veldpost hoort graag waar u tegenaan loopt. U kunt uw ervaringen mailen naar guus@agrio.nl. Of bel met chef-redacteur Guus Daamen, telefoonnummer 0314-756509.